

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI**

**NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI
IJTIMOIY FANLAR KAFEDRASI**

HOZIRGI ZAMON FALSAFASI: HOLATI VA TARAQQIYOTINING ISTIBOLLARI

*Akademik Jondor Tulenov tavalludining 95-yilligiga bag'ishlangan
respublika ilmiy-nazariy anjuman materiallari
(2023 yil 13 may)*

Toshkent – 2023

Shunday qilib, bo'lajak ofitserlar o'rtasida fuqarolik kompetensiyasining rivojlanishini pedagogik muammo sifatida o'rganib chiqib, quyidagi tavsiyalarni taklif yetamiz:

bo'lajak ofitserning vakolat modeli pedagogika fanidagi o'zgarishlarni moslashuvchan ravishda hisobga olishi va universitet bitiruvchisi qanday vakolatlarga yega bo'lishi kerakligini, qanday funksiyalarni, qay darajada va qanday darajada bajarishi kerakligini tavsiflashi kerakligini hisobga olgan holda kadrlar tayyorlashda kompetensiyaga asoslangan yondashuvni qo'llash tayyorlanishi kerakmi;

bo'lajak ofitserlar o'rtasida fuqarolik vakolatlarini rivojlantirish modelini yaratishda faoliyatga asoslangan yondashuv sharoitida bo'lajak ofitserning kasbiy faoliyatini loyihalash;

formulalar, tarkibning spesifikatsiyasini belgilaydigan va bo'lajak ofitser uchun zarur bo'lgan kasbiy vakolatlar ro'yxatini asoslaydigan ofitserning harbiy kasbiy faoliyatiga qo'yiladigan talablar, bilim, ko'nikma va malakalarni birlashtirishga yo'naltirilganlik;

fuqarolik kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir ko'rsatadigan o'quv fanlarining ish dasturlarida ta'lim masalalarining muhim qismi, real vaziyatda kasbiy faoliyat talab qiladigan o'quv materiallari o'quv fanlari tutashgan joyda joylashgan bo'lib, ular zarur chuqurlik bilan batafsil o'rganishni talab qiladi. O'quv materialining yana bir qismi tegishli murakkablik, fanlararo o'zaro bog'liqlik va integratsiyasiz o'rganiladi, bu bitiruvchilarga zarur malaka darajasini shakllantirishga imkon bermaydi;

fuqarolik kompetensiyasini sifatli rivojlantirishning pedagogik muammosini hal qilishning asosiy yo'nalishi integratsiya va fanlararo integratsiyaga asoslangan o'quv mazmunini sinchkovlik bilan tanlash, shuningdek, tegishli o'quv texnologiyalarini ishlab chiqishdir.

Adabiyotlar:

1. Махмудов А.Х. Совершенствование дидактического обеспечения компетентностной подготовки будущих магистров: Дис. ... д-ра пед. наук (DSc). – Ташкент, 2017. – 226 с.

2. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – Москва, 2003. – № 10. – С. 8-14.

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ЗАМОНАВИЙ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАШ - ДАВР ТАЛАБИ

Хакимова Мухаббат Файзиевна
педагогика фанлари доктори, профессор (ТДИУ)
Мусаханова Гулнора Мавляновна
педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (ПХД)

Мустақиллик туфайли Ўзбекистон туб ўзгаришлар ва ислохотлар даврини бошидан кечирмоқда. Ўзбекистоннинг равнақи, гуллаб-яшнаши учун, аввало, фидойи, интеллектуал жиҳатдан ривожланган баркамол авлодни тарбиялаб етиштириш долзарб масалалардан биридир.

Бугунги кунда Ўзбекистон эришаётган, дунё тан олаётган улкан натижаларнинг негизида турган асосий омил—инсон омили экани, тарихни дохийлар емас, балки онгли ва бунёдкор инсон, халқ яратиши, ҳар қайси униб-ўсиб келаётган ёш авлоднинг ўз ота-боболари анъаналарини давом еттириб, уларнинг хотираси, бебаҳо меросига нисбатан ҳурмат-эҳтиром, ғурур-ифтихор ҳисси билан яшаши, тарихий хотира ва авлодлар ўртасидаги ворислик туйғусининг узвий боғлиқлиги, мамлакатимизда 2023 йилни *“Инсонга эътибор ва сифатли таълим”* деб эълон қилиниши ҳам инсон омили, таълимга бўлган эътиборнинг амалий ифодаси эканлиги ҳаммамизга сир емас.

Бугунги кунда халқнинг бой замонавий маданият, иқтисодиёт, фан, техника ва технологияларнинг ютуқлари асосида мутахассислар тайёрлашнинг мукамал тизимини шакллантириш мамлакатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2022 йилнинг 22 декабрдаги Олий Мажлисга Мурожаатномасида: “Ижтимоий давлат бу, енг аввало, инсон салоҳиятини рўёбга чиқариш учун тенг имкониятлар, одамлар муносиб ҳаёт кечиришига зарур шароитлар яратиш, камбағалликни қисқартириш, демакдир. Шу боис, биринчи навбатда, эътиборни Янги Ўзбекистон учун енг катта инвеститсия бўлган таълимни қўллаб-қувватлашга қаратамиз.

“Нажот – таълимда, нажот – тарбияда, нажот – билимда. Чунки, барча эзгу мақсадларга билим ва тарбия туфайли еришилади”. Маърифатпарвар жадид боболаримизнинг бу сўзлари депутат ва сенаторларимиз, сиёсий партиялар, маҳаллий кенгашлар, бутун давлат аппарати, кенг жамоатсҳиликнинг амалий ҳаракатига айланиши керак. Шу боис, мактабларда таълим сифати ҳамда жамиятда ўқитувчи касбининг нуфузини ошириш, муаллимларнинг шароитларини яхшилаш 2023 йилдаги енг асосий вазифаларимиздан бири бўлади” [2].

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг таъкидлашислариха , «Биз Ўзбекистонда олиб борилаётган давлат сиёсатининг марказида инсон ва унинг манфаатларини таъминлашни устувор вазифа етиб белгиладик. Бу сиёсат бир йил билан сҳекланиб қолмаслиги, доимо бардавом бўлиши барчамизга аён. Аслида ҳам, бизнинг енг бебаҳо бойлигимиз, бу – бунёдкор халқимиз, дуоғўй ота-оналаримиз, навқирон авлодимиз эмасми? Шу юртда яшаётган ҳар бир инсоннинг тинч ва бахтли ҳаёт кечириши, унинг соғлиғи жойида бўлиши, яхши таълим олиши, оиласини тебратиши учун қандай шароит керак бўлса, ҳаммасини яратиб беришга ҳаракат қиляпмиз ва бу йўлдан асло тўхтамаймиз.

Таълим сифатини ошириш – Янги Ўзбекистон тараққиётининг яккаю ягона тўғри йўлидир

Юсуф Хос Ҳожиб бобомиз айтганларидек: “Заковат бор жойда улуглик бўлади, билим бор жойда буйуклик бўлади[2]. Шунинг учун ушбу соҳада бошлаган ислоҳотларимизни давом эттиришимиз, таълим даргоҳларига бориб, ўқитувчи ва мураббийлар билан кўпроқ мулоқот қилиб, ўқув-тарбия ишлари сифатини ошириш бўйича улар қўйган масалаларни биргаликда ҳал этишимиз керак. Бу вазифалар, биринчи навбатда келажакнинг бунёдкорлари бўлмиш ёш авлоднинг билим олиш, юқори малакали кадрлар бўлиб ўз юрти ва ҳалқига ситқидилдан меҳнат қилиш, озод юрт равнақи ва бахт-саодати учун ҳалол меҳнат қилишга ўргатишни назарда тутди. Зеро, мустақиллик айнан фидоий, ўз Ватани манфаатларига ғоят садоқатли, юқори малакали кадрларнинг жамиятни бошқаришини тақозо этади.

Тараққиёт стратегиясининг амалга оширилиши Ўзбекистон Республикасининг мамлакатни ислоҳ қилиш ва модернизатсиялаш, ривожланган бозор иқтисодиётига асосланган ҳуқуқий демократик давлат, куёи фуқаролик жамияти барпо этиш, қонун устуворлигини, хавфсизлик ва ҳуқуқ-тартиботни, давлат чегараларининг дахлсизлигини, жамиятда миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш йўлидаги шахдам ҳаракатларига янги куч бағишлайди.

Олий ўқув юртлири нуфузини ошириш, нодавлат таълим масканлари сонини кўпайтириб, соҳага юқори малакали кадрларни жалб этиш ва рақобатни кучайтириш лозим.

Шу мақсадда бугунги 2023-йил 20-феврал ҳолатига Ўзбекистондаги олий таълим муассасалари сони 209 тани ташкил этмоқда. Шундан 36 таси университетлар, 49 таси институт, 5 таси академия, 1 та консерватория, 24 та ҳудудий филиаллар, 30 таси хорижий ОТМ ва унинг филиаллари, 65 таси хусусий ОТМлар фаолият юритаётгани фикримиз далилидир.

Олий таълимнинг бакалавриат йўналишида таҳсил олаётган талабаларга хорижда ўқишни давом эттириш имкониятлари янада кенгайтирилмоқда. Чунки жамиятимизда олий маълумотга эга, юксак малакали мутахассислар қанча кўп бўлса, ривожланиш шунча тез ва самарали бўлади.

Ватанимизнинг порлоқ келажаги учун ёш авлодни ҳар томонлама етук, баркамол инсон қилиб вояга етказишда ўқитувчининг касбий билими, фаолият техникаси мутлақо янгиланиб, ҳозирги замон талабларига жавоб бера оладиган даражада бўлиши керак.

Замонавий ёшлар олдида қўйилаётган энг муҳим вазифалардан бири - малакали мутахассислар сифатида ўзлигини, ўз қобилиятлари, индивидуаллиги, шахсий фазилат ҳамда хислатларини билган тарзда атрофидагилар меҳнатини оқилона ташкил этиш ва ижтимоий фойдали меҳнатнинг барча соҳаларида иқтидорли касб соҳиби сифатида фаолият кўрсатишдир. Замонавий мутахассис доимий асосда бошқарув фаолияти билан шуғулланувчи кишидир. У дадил, муҳим ва мураккаб мақсадларни ўз олдида қўйиб, амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бутун бошқарув масъулиятни ўз зиммасига олади ва таваккалчилик асосида иш юритади.

Бугунги кунда миллий таълим тизмини мустаҳкамлаш, уни замон талаблари билан уйғунлаштириш асосида жаҳон андозалари даражасига чиқаришга катта аҳамият бериб келинмоқда. Ҳар томонлама етук мутахассис кадрларни тайёрлаш, таълим ва билим бериш тизими, жамиятимиздаги амалга оширилаётган ислохатларни янгиланиш жараёнлари талаблари билан яқиндан сҳамбарчас ҳар томонлама боғланган бўлиши керак. Янги талабларга жавоб бера оладиган мутахассис кадрларни тайёрлаш, ўқув-давлат таълим стандартларини жорий этиш ва янги ўқув дастурлари устида ишлаш, услубий-методологик замин тайёрлаш, узлуксиз таълим тарбияга асос соладиган тадбирларни амалга ошириш каби долзарб масалалар бизнинг олдимизда турибди.

Таълим, фан, ишлаб чиқаришни самарали интеграциялаш механизмларининг мазмуни ва услубларини талабаларда шакллантириш мақсадида ўқитишни илмий-тадқиқот билан қўшиб олиб бориш, фанлар буйисҳа билимлар мажмуасини ўзлаштириш, назарий-амалий машғулотлар узвийлигининг негизларини шакллантиришда амалиёт муҳим ўрин эгаллайди.

Истиклолнинг дастлабки кунлариданоқ давлатимиз миллий ва умуминсоний кадриятлар руҳида тарбияланган, жамият тараққиётига ўз хиссасини қўшишга қодир, жисмоний ва маънавий етук авлодни камолотга етказишга, уларнинг таълим-тарбиясига алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Зотан, ёшлар ҳар бир юрт ва миллатнинг бетимсол бойлиги, келажаги. Уларга ғамхўрлик кўрсатиш юрт ва миллат келажаги ҳақида қайғурмоқдир.

Республикамиз олий таълим муассасаларида таълим соҳасидаги инноватсион фаолиятни ривожлантириш педагогик муаммо сифатида талқин етилганлиги боис, 2020 йил 23 сентябрда тасдиқланган янги таҳрирдаги Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонунида ҳам, “Таълим соҳасидаги экспериментал ва инноватсион фаолият таълимни модернизация қилиш мақсадида амалга оширилади ҳамда янги таълим технологиялари ва ресурсларини ишлаб чиқишга, уларни синовдан ўтказишга ҳамда таълим жараёнига жорий этишга қаратилган.” [1]-деб белгилаб қўйилганлигини келтириб ўтиш мумкин.

Таълим жараёнида бўлажак мутахассисларнинг касбий компетенцияларини ривожлантириш педагогик муаммо сифатида эканлигини таҳлил етар эканмиз, Ўзбекистон Республикасида таълим тизimini тизимли ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим ва юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, мустақил фикрлаш компетенцияларига эга юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқисҳа кўтариш, ёшларни санъат дунёсига ошно этиш, компйутер ва ИТ технологиялари соҳасида билим ва компетенцияларга эга бўлишлари учун зарур жиҳозлар билан таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон Фармони асосида “2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги Фармони [3] қабул

қилинганлиги айна мазкур муаммоларни бартараф этишга қаратилганлигини эътироф этиш мумкин.

Инсон, унинг ҳар томонлама уйғун камол топиши ва фаровонлиги, шахс манфаатларини рўёбга чиқаришнинг шароитларини ва таъсирсҳан механизмларини яратиш, эскирган тафаккур ва ижтимоий хулқ-атворнинг андозаларини ўзгартириш республикада амалга оширилаётган ислохотларнинг асосий мақсади ва ҳаракатлантирувчи кучидир. Халқнинг бой интеллектуал мероси ва умумбашарий қадриятлар асосида, замонавий маданият, иқтисодиёт, фан, техника ва технологияларнинг ютуқлари асосида кадрлар тайёрлашнинг мукамал тизимини шакллантириш Ўзбекистон тараққиётининг муҳим шартидир.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, ҳаётимизнинг турли жабҳаларида еришилаётган натижаларнинг йилдан-йилга тобора салмоқли ва аҳамиятли бўлиб бораётганлиги мустақил тараққиёт даврида амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотларнинг пухта ва асосли эканлигини, энг муҳими, улар негизида фуқароларимизнинг орзу-умидлари ва манфаатлари ўз аксини топганлигини яққол намоён этмоқда.

Адабиётлар:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi // www.Lex.uz.

2. "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli Farmoni // <https://lex.uz/>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // Xalq so'zi, 2022 yil 23 dekabr.

4. Hakimova M., Musaxanova G. 2019. Kasbiy pedagogika. -T.: TDIU, 306 b.

5. Musaxanova G.M. Talabalarning mustaqil ta'lim jarayonidagi tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishning amaliyotdagi ahvoli:

6. Khakimova M. The model of psychological and pedagogical support of professional formation of teachers in the system of postgraduate pedagogical yeducation.- University Park, Nottingham NG7 2RD, United Kingdom November 2019.

7. Musaxanova G. M. "Keys-stadi" texnologiyasi talabalarning mustaqil ta'lim jarayonida tashkilotchilik qobiliyatini rivojlantiruvchi innovatsion metod sifatida // Arxiv nauchnyx issledovaniy. – 2022. – T. 2. –

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ И ТРАДИЦИИ В МНОГОНАЦИОНАЛЬНОМ УЗБЕКИСТАНЕ

Халиметова Рохатой Давлатбаевна
(Ташкентский филиал СГВМУЖиБ)

Сотволдиева Малика Улугбек кизи (студентка ТГПУ)

<i>ПЕТРОСПЕКТИВ ХУСУСИЯТЛАРИ</i>	
<i>Sagdullayeva D.Sh. IJTIMOIIY TARAQQIYOT HAQIDAGI QARASHLAR GENEZISI</i>	272
<i>Саидова К. ФЕНОМЕН СВОБОДЫ ЧЕЛОВЕКА КАК ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНАЯ ЦЕННОСТЬ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ</i>	276
<i>Санақулов А. ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ОШИРИШДА ВИРТУАЛ РЕАЛЛИК ТЕХНОЛОГИЯРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ</i>	279
<i>Sultanova G.S. O'ZBEKISTON FALSAFASINING YANGI SIYMOSI</i>	283
<i>Tavakalov A.A. SHAQIRIQQA QADAR BOSHLANGICH TAYYORGARLIK FANI O'QITUVCHILARINI VATANPARVARLIK RUHIDA TAYYORLASHDA PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK OMILLAR</i>	286
<i>Туленова Г.Ж. К ВОПРОСУ О МЕНТАЛИТЕТЕ, КУЛЬТУРЕ И ТРАДИЦИЯХ</i>	292
<i>Тураев Б.О. БЕРУНИЙ ФЕНОМЕНИ (ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛ)</i>	295
<i>Turabova S.K. ZAMONAVIY SHAROITDA TALABALARDA YANGICHA FIKRLASH TARZI VA ARGUMENTATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH ZARURATINING O'ZARO ALOQADORLIGI</i>	306
<i>To'roqulova R.I. KOGNITIV RIVOJLANISHNING FALSAFIY TALQINI</i>	310
<i>Тўхтаев Н.Я. БЎЛАЖАК ОФИЦЕРЛАРДА КАСБИЙ МУҲИМ СИФАТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ПЕДАГОГИК МОДЕЛИ</i>	313
<i>Yunusov L.E. TAQDIMOTNING NOVERBAL KOMPONENTLARI VA ULARDAN TA'LIM JARAYONIDA FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI</i>	317
<i>Yunusov L.E. YOSHLARNI SALBIY MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN HIMOYA QILISH MASALALARI</i>	320
<i>Umarjonov S.S. FAHRIDDIN ROZIYNING ENG MUHIM ASARI: ENG KATTA QUR'ON TAFSIRI</i>	322
<i>Usanov Z.A. MILLIY MA'NAVIYATIMIZNING YOSHLAR ONGINING SHAKLLANISHIDAGI AHAMIYATI</i>	325
<i>Усманов Ж.Б. ҲОЗИРГИ ЗАМОН ФАЛСАФАСИНИ ЎРГАНИШДА НИЗОМИЙ АРУЗИЙ САМАРҚАНДИЙНИНГ ИЛМИЙ МЕЪРОСИНИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ</i>	328
<i>Ҳайдаров К. ҚАДРИЯТЛАР ФАЛСАФАСИ ВА ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ</i>	331
<i>Haydarov K.A. OLIY HARBIY TA'LIM MUASSASALARINING BO'LAJAK OFITSERLARIDA FUQAROLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING TEXNOLOGIK ASOSLARI</i>	334
<i>Ҳакимова М.Ф., Мусаханова Г.М. ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ЗАМОНАВИЙ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАШ -ДАВР ТАЛАБИ</i>	339
<i>Халиметова Р.Д., Сотволдиева М. НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ И ТРАДИЦИИ В МНОГОНАЦИОНАЛЬНОМ УЗБЕКИСТАНЕ</i>	343